Racc. Villarosa A. 207 3

MELCHIORIS GVILANDINI BORVSSI

R.

APOLOGIAE ADVERSVS PETR. ANDREAM MATTHAEOLVM,

LIBER PRIMVS,

qui inſcribitur Theon.

PATAVII,

Apud Gratioſum Perchacinum.

M D LVIII.

NAPOLI

Agnoſcis errores tuos, meus Theon,
Meus Bion, agnoſcis ô Pattæcion ?
Hæc ebrius notauit ille, & Barbarus,
Quæ ſobrium te fugerant, & Atticum.

GVLIELMO
SVARCIBVRGI ET SA
CRI ROM IMPERII CO
MITI AMPLISS. MILITIAE
IVXTA ATQVE OPT DI
SCIPL PERITO ET ANI
MI VIGORE CONSTAN
TIAQ PRAESTANTISS
MELC GVILANDINI BOR
R THAEON SVAE QVO
AD AB INDIS REGRE
DIATVR OBSER MNE
MOSYNON

BTAVEC

Quod vt facias, vehementer etiam atq; etiam rogo. Hæc erit tibi ad æternam gloriam via: hàc iêre certatim Romanorum ac Græcorum plerique proceres: hàc nunc cœleſti paſſu incedas ipſe, Germanicis ſubueniens rebus, quando

εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρας.

Vale.

Α. Λ. Σ. παννόνιος,

εἰς πέτραν ματαί-

ολον.

Ματαίολος πρὶν τοὔνομα, νῦν πάντεσσι βροτοῖσι
Εὔδηλον, ὡς μάλα καὶ πρήγματα ματαίολος.
ὦ Ζεῦ, οὐδὲν οἱ ἀνθρώποισι διακριδὸν, οὐδὲν
Οὐ σφαλερὸν, σοφὰ γὰρ καὶ τὰ δοκοῦντα, γέλως.

AVCTOR LECTORI.

Aedidimus primum Apologiæ noſtræ librum, cui titulus Theon; daturi prope diem foras & alios duos; quorum ſecundus Pattæcion; tertius verò Bion inſcribitur.

MELCHIORIS GVILANDINI BORVSSI R.

APOLOGIAE ADVERSVS PET. ANDREAM MATTHAEOLVM.

LIBER PRIMVS,

QVI INSCRIBITVR THEON.

Matthæoli calumniæ reſututæ, atque eiuſdem centum circiter errores obiter indicati.

EXTAT apud Apuleium Platonici dogmatis aſſertorem clariſsimum, dictum, mea ſententia, elegans & graue. Id quia THEONEM quendam, cui à vanitate dementiaque nomen; qui me haud ſecus, quàm ſi œſtro percitus eſſet, TIMONIANO dente inceſſit, ignorare animaduerto, huc adſcribendum eſſe duxi. Bonus & innoxius, rudis & imperitus, aures ad malè audiendum habens, & laudis aſſuetudine contumeliæ inſolens, multò tamen ex animo laborat, ea ſibi immeritò dici, quę ipſe poſsit aliis verè obiectare. Eſt. n. pudentis animi & verecundi, vt mea ferè opinio, vel falſa vituperatione grauari, cum etiam hi, qui ſibi delicti alicuius con-

ſcii ſunt, tamen cum malè audiunt, impendiò com
moueantur & obiraſcantur; quanquam exinde, vbi
malè facere cœperunt, conſueuerunt malè audire.
Cum itaque mendaci ac falſa vituperatione, Mœ-
ſonicorumq; dicteriorum dicaci nimis petulantia,
grauiter famam meam proſciſſam intelligam, mul
tùm ex animo doleo, innocentiam meam, ſic quo-
rundam hominum ſceleri atque audaciæ patere, vt
ſe impunè in illam graſſari poſſe exiſtiment. Qui
me ſanè dolor meus, etſi ad reſpondendum ſic po-
tuit inuitare, vt ſi quam aduerſarius malè dicen-
do voluptatem percepit, eam malè audiendo amit
teret; ne tamen ad ineptias, ad quas me ille voca-
re videtur, orationis meæ curſus delabatur, cum
abundè mihi honeſtæ rationes, naturaq; & ingenio
meo dignæ ſuperſint, quibus effrenatam huius Cy-
clopis immanitatem atque licentiam poſſim cohi-
bere, dabo hoc dolori meo, reiq; neceſſitati vt re-
ſpondeam; ab ingenio autem meo ita non diſce-
dam, vt tota reſponſionis meæ ratio in officio, &
æqui lectoris auribus conquieſcat. Intellexeram e-
quidem iandudum antequam procaciſſima huius
iſtius de quo loquor epiſtola de Bulbocaſtano, Ho
loconitide, & cæteris plantis exiret, ex incompta
& rudi appendice, quam nuper renato ſenticeto
appinxit, ipſum, quanquam Elephantis tardius,
parturire aduerſus epiſtolam meam, quam Con-
radus Geſnerus, homo inexplebili legendi auidi-
tate per omne genus auctorum circumuolitans, in-
ſcio me ædidit: quem ego poſthac virum, celeber-
rimum librorum omnium anagnoſten, & Germa-
nicum quoad viuam vocabo Varronem, qui plus
Latio laudis peperit, quàm cæteri Latini ſcripto-
res ſimul omnes, quiq; nunc transfuſa curſus in Hel

ueticum corpus anima, Germanorum omnium acutiſſimus eſt, & ſine dubitatione doctiſſimus, qui tam multa hactenus legit, vt aliquid ei ſcribere vacaſſe miremur, tam multa ſcripſit, quàm multa vix quenquam legere potuiſſe credamus. In quo etſi me magnorum virorum exemplo conſolabar, quibus cum inimicos atque aduerſarios nunquam defuiſſe literis proditum ſit, facilè intelligebam, ne mihi quidem homini minimè cum iis comparando, acerbè eandem fortunam ferendam eſſe. Nam & aduerſus Deum illum Mœonium vaſtiſſimum facundiæ torrentem, & literarum principem, ingeniorumq́ feliciſſimum fontem, atque omnis virtutis parentem, ſi Iuſtiniano credimus, vt profectò credimus, ſcripſiſſe etiam ſceleſtiſsimum hominem, cognomento Zoilum, legimus; qui equidem nullo alio ſupplicio, quàm quo periit, plecti debuit; & aduerſus Theophraſtum, hominem in eloquentia tantum, vt nomen diuinum inde inuenerit, Leontium meretriculam, & prouerbium inde natum, ſuſpendio arborem eligendi. Sed tamen tacitus ſic mecum cogitabam, quiſquis is futurus erat, qui inimicitias meas tanto ſtudio appeteret, nullo meo facto, nullaq́ iniuria prouocatus, rectius facturum, ſi ſenticetum illud ſuum, imò verò peſtilens ac lemuribus infame domicilium, iam toties tonſum atque retonſum, textum atque retextum, neque tamen etiam abundè ſatis hactenus comptum, ſed horridum adhuc luridumq́, quod Commentariorum in Dioſcoridem nomine appellauit, à fœdiſſimis erroribus expurgaſſet, & tunc demum, ſi ita liberet, aliorum labores inuaderet, linguamq́ ad contumelias natura ſua iandudum prurientem conuerteret. Quod quoniam ab illo

præpoſterè eſt factum, corrigam quoad potero ho minis huius errorem, eumq́ principio lenitate orationis meæ ad id reuocabo, vnde ſtudio contentionis & conuitiorum depulſus fuit: poſtea autem aliquid etiam ad conuitia, quoad me honeſtas ingeniumq́ meum patientur, reſpondebo: proq; ſuis non optimis erga me meritis, hanc optimam homini gratiam referam, vt meo ductu, meoq; veluti auſpicio, ordinem à quo improuiſo exciderat, retinere in ſuis ſcriptis videatur. Do enim operam quàm maximè, vt noſtro beneficio & nos amare, & amari ab omnibus iure poſſe videatur. Non vtar autem verbis multis in erroribus ipſius refutandis: puto id enim à noſtra inter nos beneuolentia alienum eſſe oportere: ſed quoniam cum docto mihi viro res eſt & erudito, paucis tantum verbis indicare ſat habebo, in quo excellens huius viri induſtria & doctrina humanitus lapſa fuerit. Vberiorem explicationem ſi quis poſtea deſiderarit, ne hoc quidem inuitus fecero, quoad potero, quoadq; opus eſſe iudicaro. Lapſum igitur dico bonum virum, primum in MALABATHRO & FOLIO; quæ medicamenta duo, in vnum ab ipſo confuſa, Apitio, Martiano Iuriſconſulto, Galeno, & Plinio latè diſtinguuntur. Deinde in CINNAMOMO & CASSIA; quæ aromata, auctore Galeno, loco fortaſsis erudito huic viro incomperto, vnius tantum ſunt plantæ cortices; nec, quod ipſe Galenum ſcripſiſſe ait, Caſſia in Cinnamomum tranſit, ſed contra Cinnamomum in Caſſiam, Galeno teſte, vertitur. Inde VIBVRNVM, quod non plantæ alicuius ſingularis nomen eſt, ſed cuiuſq; virgulti fruticiſue proprium, Strabo & Nemeſiano poëtis teſtibus, falsò pro

Lantana

Lantana exponit:

Iam niſi me feſſum via longior indupediret,
Scrupeus atque noui tereretur carminis ordo,
Debueram viburna Roſæ pretioſa, metallo
Pactoli, & niueis Arabum circundare gemmis.

Rurſus quomodo MYRRHA & OPOCAL PASVM, ex vnius arboris trunco, quæ mea eſt de his lachrymis ſententia, manare queant, id ille, neq;, vt ego opinor, ſatis docere pro ſua incredibili eruditione, neque etiam quis ex antiquis ſcriptoribus id primum literarum monumentis conſecrarit, poterit indicare. Hinc ZIZYPHA & SERICA, pro vnius medicamenti nominibus, contra Galeni & Plinii ſententiam, perperam accipit; & MVSAM adhæc, tertio à Theophraſto inter Cyprias Palmas loco deſcribi, malè conijcit; quòd fructus huius ſapidus nón ſit, ſed radicibus ſimilis, vt non deuoretur, ſed ſucco tantum expreſſo, expuatur: Muſæ verò vel ipſomet teſte, longè omnium ſuauiſſimus eſt ſapidiſſimusq́. Ego plantæ huius tribus tantùm in locis in vniuerſis Bibliis, ſub nomine Dudaim, mentionem haberi animaduerto; & ab Aeſchylo antiquiſſimo tragico, Phyximilon dici comperio: à cęteris ferè Græcis iuxta atque Latinis Margaritam: à Mauritanis Muz & Gemez. Qui Cyprum incolunt, μῆλον τῆς παραδείσου vocant, argumento à vulgari Aſiaticorum opinione ducto, qui Muſam eſſe contendunt eam plantam, quæ hominum omnium protoplaſto, diuino olim mandato in cibo interdicta fuit. Quod imitati noſtrorum temporum ſcriptores, Pomum Paradiſi nominant. Raſis Ficum Pharaonis dici memorat. Indi, qui in Orientem protenduntur, Melapolandam nuncupant: qui in Oc-

caſum, Platanum. Denique inquilini inſulæ D. Thomæ, Abellanam. Cæterum quanta ſit eiuſdem viri in NARDO MONTANO oſcitantia, ne dicam ſumma Græcarum literarum, qua de re plurimi docti, & eruditi amici ſui, me quidem refragante, nunquam dubitarunt, valdè miror, ignorantia, quando obliquos in rectos vertit, & verbum φέρειν, pro συμφέρειν, (malum) accipit, quodq́; deterius multò eſt, φέρειν, cum negandi particula, pro ἄχρηστον εἶναι, eo in loco exponit, alii iudicent. Quis quæſo Medicorum vnquam ita loquutus? Adeóne omnis doctrinæ inſignis ille Dioſcoridis interpres expers eſt, vt formulam loquendi non Anazarbeo modo illi, ſed etiam omnibus Medicis protritam, χρῆσις αὐτοῦ ἐν ἰατρικῇ οὐδεμία, ignoret? Sentire ſecum Falloppium illum purgatiſſimæ auris hominem, veriſimile mihi non ſit, qui, ſi hæc vnquam ad eum perſcripſit, ioco, non ſeriò perſcripſit. Verum vix tempero mihi in tanta plerunque hominis illius inſcitia, calamo nimis prurienti, quanquam auribus præſtaret, quando SALIVNCAM & NARDVM CELTICVM diſtinguit, quas nomenclationes duas, vnius tantum eſſe ſtirpis nomina, Marcellus antiquus Medicus teſtis eſt. Tametſi amplius in eo ſibi placet, quam in annulo Polycrates, vt eſt apud Libanium. Saliunca, quam Latinorum Homerus in ruſtico carmine vocat, à cęteris ferè poëtis Adonium nuncupatur, à Medicis verò Anemone, Theocrito & Seruio auctoribus. Nec me præterit Plinium inter Saliuncam, Anemonem, Nardum Celticum, & Adonium diſcreuiſſe. Sed more ſuo. Magnus item ipſius error apparet in OPVNTIA; quod, Theophraſti teſtimonio, πόαριον eſt, mandi

ſuauitate aptum, non autem arbor, vt ipſe falsò adſtruit, cui vulgus perperam Fico Indicæ nomen impoſuit. Ea Theophraſto ἀνώνυμος eſt; Plinio alio qui Palæ, & Arriano Talæ, nominibus celebrata, vt alterutrum ferè locum mendoſum eſſe neceſſe ſit. Rurſus ignoraſſe eum CLEMATIDEM alte ram, & VITEM ſylueſtrem, liquido conſtat. Ete nim quam ſua gens Vitalbam vocat, à Dioſcori de, ſub Vitis ſylueſtris nomine deſcribitur; quam vero ipſe pro Vite ſylueſtri pingit, à Plinio Sali caſtrum nominatur; flore equidem pulcherrimo, vio lacei coloris, haudquaquam muſcoſo, cuiuſmodi Viti ſylueſtri à Dioſcoride tribuitur. Sed & SCOR PAENAM piſcem, cuius nulla eſt Ariſtoteli mentio, ridiculè admodum à Scorpione marino eiuſ dem Philoſophi auctoritate dirimit. Multiplex quin etiam eſt error eius in DRACONE MA RINO, vt non immeritò pœnas de ipſo ſumpſiſ ſe videantur vaſti duo lumina mundi, Rondele tius & Saluianus, quorum admonitione doctior redditus, ſe ipſum nuper à plagis ſubduxit, nulla Rondeletii mentione facta; ad cuius exemplum ſuos eum commentarios emendaſſe, non dubito; vtpote cuius opus, ſuum iſtud ſterquilinium anno quinquageſimo quarto ſupra milleſimum quingen teſimum, præuenerit. Ex eo itaque libro poſterio ris ſententię ſuæ rei ſummam tranſcribens, quaſiq; flores præcerpens, non erubuit homo animi non ſatis ingenui eam aſſertionem pro ſua ædere, in qua nullam præterquam tranſcribendi operam na uauit. Prætereo turpiſſimum in SILVRO er rorem ipſius, quem ab iiſdem quoque auctoribus latè explicatum obſeruaui. Verum enimuero & ſi in quàmplurimis turpiter ipſum hallucinatum pa-

Iam ſit, clariſſimè tamen error ipſius in RVBRICA SINOPICA, & LEMNIA terra eluceſcit, quandoquidem, quem officinarum ſeplaſiarii Bolum Armenum orientalem vocant, Lemnia terra non eſt, vt ille malè coniicit, ſed Rubrica Sinopica, quam ipſe falsò Bolum Armenum vulgarem eſſe decernit. Defertur namque terra ea in præſentem vſq; diem, non ex Lemno inſula, quod ipſe perfricto ſatis pudori fronte procaciter nimis clamitat, ſed ex Cappadocia, Ponti regione. Teſtes habeo, non quales ille, ſpectatæ fidei, ſi diis placet, viros, pictorem, ruſticum, & ſe ipſum; ſed nobiliſſimos quoſque Venetos, qui mercimoniorum quotannis gratia in Conſtantinopolitanam vrbem nauigant. Sciendum præterea ALISMATIS flores illi conſpectos eſſe nunquam, quemadmodum nec geminas plantas eas, quas ipſe ad ACONITI pardalianchis, & DRACVNCVLI maioris deſcriptionem, quæſito prætextu, vt doctior videretur, effinxit, tota rerum natura in teſtimonium aduocata, quæ nuſquam gentium eiuſmodi monſtra, qualia ipſe exculpi curauit, generat. Ex hac .n. doctrina demanaſſe lector ſciat, vt eum Arcadibus, quos ex hominibus in lupos conuerti, ruſumq; reſtitui ſibi legimus, rectè cum cæteris eruditiſſimis viris conferendum putarem, atque iſto quoque nomine in cunis enecandum æquum arbitrarer. Dignum vero relatu mire ipſum falli in DICTAMNO albo, & TRAGIO Cretico, quando plantam primo loco nominatam antiquis ſilentio omiſſam ait, & poſteriorem hodie agnoſci negat. Etenim luce meridiana conſtat clarius, Tragium Creticum aliud eſſe nihil, quàm quod rudis herbariorum plebecula, cu

ſus ille non iniuria tropæophoros anteſignanusq́; poſthac dicetur, Dictamnum album nuncupat. Neque ipſum ab hac ſententia mea reuocare debet, q̃ Dioſcorides Tragii fructus & folia, Lentiſco minora tradit, quando non μικρότερα, ſed μακρότερα legendum probo, Plinium ſequutus, qui illud Terebintho ęquale facit, quanquam eſt vbi & Iunipero ſimile ſcribit, librariorum ne iniuria, an ſua incuria, haud ſcio. Porrò PALIVRVM Africanam, falsò Agrifolium vulgò dici ſtatuit; ſiquidem Agrifolium à Theophraſto Crataegus appellari videtur; quod non affirmo: at Paliurum Africanam, cuius idem auctor meminit, Iuiubam eſſe, vt non dubito, ſic propemodum certus ſum, Agathoclis libro hiſtoriarum patrię tertio auctoritate ſuffultus. Iuiubam parcius auctorum pręconiis inclaruiſſe miror, quum præſertim Homero, antiquiſſimo Græciæ vati ante annos propè ter mille, Loti nomine, in nono Odyſſeę libro multis verſibus celebrata ſit, Polybio Megalopolitano libro hiſtoriarum duodecimo docente. De herba, non arbore intellexit idem poëta in Iliade ξ, quando Iouem rem cum Iunone habuiſſe canit, terra ſubter Lotum, Crocum, & Hyacinthum gignente. Sit quam Turcæ Alé & Zampúl vocant, Itali Tulipan, nomine barbaro, & proinde peregrino, quęrendum: quanquam parum referre autumo, ſi vel pro vrbana, vel ſylueſtri Dioſcoridis Loto capiatur. Verum quum Plinius tres laudaſſe Homerum flores adnotet, Lotum, Crocum, & Hyacinthum, nec Lotorum qui apud Dioſcoridem habentur flores, pręſtanti forma commendabiles ſint, vix fieri poſſe reor, Homerum de iis loquutum. Cęterum Lotus Aegyptia etſi flore conſtet pulcherrimo, nullum

tamen hac parte locum occupat, vtpote quæ in ſicco naſci recuſet, Croco, & Hyacintho nequaquam in aquis prouenientibus. Nec ſunt aquę ad coitum aptę, fundum petente corpore. Dura mediocriter, vt ille nouit melius, ad id certaminis genus, non fluxa materies apta. Eodem modo in COSTO, ac ZEDOARIA, atque ZVRVMBET, multis ipſum erroribus implicitum video, & notius ei eſſe putaſſem quàm vt hoc loco adſcribere haberem neceſſe, Zedoariam officinarum, neque Zedoariam eſſe, neque etiam Zurumbet. Cęterum Zedoariam vulgarem, Coſtum Syriacum à Dioſcoride appellari, vti quiſque eſt doctisſimus, ita promptisſimè ſententiæ huic accedit. Zedoaria porrò Arabum à peritioribus officinarum ſeplaſiariis, Zedoaria rotunda, ad differentiam longę, hoc eſt Coſti Syriaci, quem omnes Zedoariam abſolutè vocant, nuncupatur, ſi modò alia ſit à Ficaria vulgò nominata, quam eruditis Apios Italicum dici placere video. Non nulli Ariſtolochiam capnitin appellant, falsò. Alii ad Capni ſpecies referendam cenſent. Nec deſunt, qui Leontopetali genus rentur, haud planè ineptè, vt mea fert opinio. Inueni è doctis, qui Cyperi ſpeciem arbitrarentur. Malè in officinis quàmplurimis Ariſtolochię rotundę vicem gerit. Fuchſius Piſtolochiam cognominat. Longè melius, Radicem cauam, Dodonęus. Hęc in tranſitu monuiſſe quid officiet? Venio ad Zurumbet, quod ipſe ſanè rectè Arnabum ſeu Arnabonem à Paulo & Aëtio cum cęteris vocari ſtatuit; Geſnerus, Carpeſium, malè. Auicennę Zarnabum dicitur. Actuario, Carnabum, ſeu Carnabadium, vel Zarnabum, & Zarnabadium, vt obiter rizomaſtigas iſtos rideam, Carnabadium

apud Caſſianum Baſſum, & Myrepſum, Cuminum Aethiopicum eſſe neſcientes. Raſi Zarnab. Galeno Malabathrum Alexandrinum. Aretæo Malabathrum Indicum. Denique Plinio Malabathrum Syriacum. Sit quod vulgo Folium Canellę vocant, nec ne, ſeuerioribus rerum harum ęſtimatoribus perpendendum relinquo. Ego vt non planè contendo, ita certè propenſiſsimus ſum, vt credam. Quin & CNEORVM vtrumq;, clarum illum Dioſcoridis interpretem, Chamælæam & Thymelæam eſſe, ex Aretæi, Dioſcoridis, Plinii, Galeni, & Aëtii traditione, ignorare demiror. Quid dicam? Imago, quam ille proponit SARXIPHAGI, æquè cum Epithymo, cui id Dioſcorides aſsimilauit, conuenit, atque Iuncus cum Lilio. O' miſerum hominem, qui huc vſque non didicerit, Sarxiphagon Pauli & Dioſcoridis, ab Apſyrto Talantion, & Oſteocollon vocitari; à Patauinus verò Garofanetum; à Venetis autem Dinarolam. Ad extremum, à Seplaſiariis, rizotomiſq; non paucis in Italia, Saxifragiam Frigimelegæ, nomine à vi, calculum frangendi inſigni, & inuentore, Franciſco illo Frigimelega, Medicorum hac ætate coryphæo, corriuato. Ab hoc verò haud ita diſparatum illud quoque, quando pro LIMONIO, inſciè, vel certè doloſè, Behen rubrum officinarum pingit: atq; rurſus BETAM SYLVESTREM malè herbariis cum Galeno contra Plinii exiſtimationem ſubtrahere cupit, quum contra non Plinius, ſed ipſe, & Galenus negligentiæ inſcitiæq; accuſandi ſint, qui Betam ſylueſtrem apud Dioſcoridem nondum deprehenderint. Miror profectò, miror, tam celebrem Dioſcoridis interpretem qualem ille ſe eſſe iactitat, Betam ſylueſtrem in eo auctore hactenus non le

giſſe. Verum mirari denique deſino, quando ipſum in explicandis IXIA, & CHAMAELEONTE albo, nigroq́, fœdè adeo hallucinatum eſſe video, vt nihil poſsit dici turpius. Ita'ne illi Dioſcorides, quem explanare conatur, lectus eſt, vt Ixiam, quam auctor ille libro ſexto inter venena connumerat, non albi Chamæleontis gummi, quod ipſe falsò ſtatuit, ſed plantam per ſe ab vtroque Chamęleonte diſcretam ignoraret? Debebat eum profectò eius rei Theophraſtus admonuiſſe, qui tres eſſe plantas, Ixiam, Chamæleontem album, nigrumq́ prodidit, vt interim Dioſcoridem ſilentio præteream; qui eodem libro, cuius proximè mentionem feci, Ixiam, & Chamæleontem, inter peſtiferas & lethales radices connumerauit. Si itaque Ixia, Dioſcoridis teſtimonio, planta ſui generis eſt, à Chamæleonte differens, nequaquam albi Chamæleontis viſcum, ea eſſe Ixia poterit, quam idem auctor inter exitioſa pharmaca reponit. Eludet fortaſsis ille nodum hunc, Ixiam Dioſcoridem Chamęleontem candidum appellaſſe inquiens, Chamæleontis autem nomine abſolutè poſito, nigrum intellexiſſe. Sed caueat quęſo, ne ſe in grauius multò priori periculum præcipitet, quando auctores habeo non vulgares, qui Ixiam, quatenus venenum eſt, ab albo Chamæleonte ſeparant: quanquam licet Chamęleontis etiam nomine, nigrum intelligat, errat nihilominus, quòd atrum Chamæleontem à Dioſcoride inter venena referri negat. Hæc, ſi illi, annoſo quidem ſeni, ſed herbarum nobilis ſcientiæ rudi, obſeruata fuiſſent, nunquam ἰξίνην καὶ ἰξίαν apud Theophraſtum, quas voces Gaza, nullo diſcrimine, Carduum pineam malè reddidit, quod item interpres ille Anazarbei celebris hactenus igno

ignorauit (qui enim ſcire potuit, cum Theophraſtum græcè nunquam legerit, nec, ſi legere velit poſſit?) ad Scholymi genera reieciſſet. Sed tempero mihi æquè in his atque in cæteris nęniis ſuis latè explicandis, quando curſim tantum iſta noto, iuſtum aliquando de omnibus volumen conſcripturus: & ſi vehementer interim doleo, mihi cum tam indocto, impudentiq́ homine, cuiuſmodi ipſe eſt, negotium intercedere. Sed omnis fortuna ferenda eſt. Herculi quoque procaces mulierculas alapas impegiſſe legimus. Sic ille ſanè edentulus ſenex, iuuenem quinque & viginti annos natum imperitię accuſet, modò metipſe ſuam toti orbi inſcitiam declaret, patefaciatq́. Verum vt incudem eandem, quod dicitur, porrò trudere pergam, apud eundem auctorem malè pro SISERE, Carotam croceam, quam mei Boruſſi Gele moren vocant, pictam offendi. Neruus quidem plantæ eius radicibus ineſt, ſed tantum abeſt vt amaritudinem habeat, vt nihil amaris dici poſſit magis contrarium; nec modò non à reliqua mole neruus ipſe ſeparatur, ſed tota etiam radix, cruda, coctaq́, iucundiſsimè à puerulis eſtur. Nihil equidem hæreo MELOPEPONEM, quòd nomen in Græcia ſeruet, Melonem vulgarem, quod ipſe ſtatuit, eſſe non poſſe. Animaduerto præterea nomen σίκυος apud Græcos generale eſſe oīum horariorum fructuum, videlicet Peponum, Melonum, Cucumerū, Anguriarum, & cęterorū generis eiuſdē, quādoquidem Galenus, libro περὶ τροφῶν δυνάμεως ſecūdo, tradit, negare ex Medicis nonnullos, fructum, qui Pepon dicitur, ſimpliciter appellandum πέπονα, ſed cum additione σικυοπέπονα, id eſt Peponem cucumeralem, ac ſi πέπων ex genere τῶν σικύων eſſet. Pro-

C

inde turpiter hallucinatur ipſe, qui σίκυος nomine, eam tantum plantam comprehendi ait, quæ Latinis Cucumis nuncupatur; cęterum omnia, tam Cucumerum, quàm Melopeponum genera, Pepona nominari; quanquam ne hoc quidem vſquam apud Galenum, quem tamen ſuæ ſententiæ adſtipulari putat, extare hactenus obſeruaui; niſi quatenus dictio πέπων, idem quod τὸ πέπανον ſignificat, hoc eſt maturum, quod aliis quoque quę matureſcunt, conuenit, ſi eidem Galeno credimus. Sed & tertium item in paucis hercule verbis errorem admittit, quando Cucumeris nomenclaturam apud Latinos, ad fructum alium nullum, præterquam ad eum, qui propriè Cucumis, & Cucumer vocatur, & à Græcis σίκυς appellatur, extendi falsò arbitratur. Etenim Cucumeris appellatione, & Peponem, Melopeponemq́ contineri, apertiſſimè Plinii verbis innoteſcit, Cucumeres cum magnitudine exceſsêre, Pepones vocari tradentis; Melopeponem autem Cucumeris ſpeciem eſſe noua forma in Campania ortum. Ex quibus equidem planum fieri opinor, Cucumeris nomenclationem apud Latinos æquè atq; σίκυος apud Græcos, generale nomen eſſe ad omnes horarios fructus, qui Cucumeris ſpeciem æmulantur. Cæterum SABINAM, quam ego cum Plinio ſterilem eſſe auguror, ipſe fructiferam cum Fuchſio pingit: quanquam me nòn præterit Arabum ea in re ſententia. Mox item CEDRVM magnam falſo bacciferam cum Dioſcoride ſtatuit; cum conum eam gignere, non leuibus argumentis in epiſtola ad Roſarium comprobarim. Iam verò nec HIPPOSELINON, vulgari Liguſtico conſentire, vel ex nuda ſeminis figura doceri atq; conuinci poteſt. Ego ſtirpem eam Theophraſto Liba-

notidem dici reor: etſi non deſint, qui Silphion eſſe defendant, numiſmatum antiquorum auctoritate roborati; quam equidem ſententiam, nec probo, nec reiicio. Quin & SMYRNION, Maceronem eſſe non poſſe, ſemen ipſum clariſſimo argumento eſt. Sed nec in explicatione quidem PETROSELINI & SELINI, hoc eſt Apii, quæ herbę appellationes ſuas veteres in multis Gręciæ locis retinent, ab errore vacat. Ego plantam, quam vulgus Petroſelinon vocat, verum priſcorum Petroſelinon autumo, tum quòd à deſcriptione nihil abhorret, tum quòd nomen ſuum, non in Græcia ſolùm & Italia, ſed in tota etiam Europa ſeruat; tum quoque quòd Cyprii geminas vulgò plantas agnoſcunt, quarum vnam Selinon appellant, quam ego pro antiquorum Apio interpretor; alteram Macedonicum, quod noſtrum Petroſelinon eſt; nomine, à loco, qui Galeno proditur, deriuato. Nec eſt quòd in TRAGI agnitione criſtas magnopere erigat, quando non Tragum, ſed Drypin pro Trago pingit, Theophraſto magnam differentiam inter Tragum & Drypin faciente. Rurſus pro PARONYCHIA, Adiantum candidum proponit. Itaque in huius plantæ ignorantii, duplici de cauſa verberibus cædi dignus eſt, cùm quòd Parietum Rutam, Adiantum candidum eſſe ignorat; tum quòd Adiantum candidum falsò pro Paronychia exhibet. Mirum ipſum erroris iſtius non potuiſſe admonere, Pepli, quam proponit figuram. Etenim ſi quis Peplum, & Parietum Rutam iuxta ſe collocet, eandem inter eas ſtirpes ſimilitudinem deprehendet, quæ inter Adiantum nigrum, & Portulacam cernitur. Iam ſi alicui plantam, quam ille pro ANDROSACE ſuppo-

nit, explorare libeat, liquidò deprehendet, nõn modò acrem non eſſe, quibus alioquin qualitatibus Androſacen præditam legimus, ſed ne acribus quidem aliam poſſe inueniri ſtirpem magis contrariam, quippe, quæ Muſci marini genus vnum ſit, frigidum ſiccumꝗ. Turpe profectò eſſe nouitio iſti rizotomo neminem iturum inficias arbitror, CONSILIGINEM, à Græcis Helleborum candidum dici, nondum cognoſcenti, collatis præſertim Vegetii, Apſyrti, Columellæ, & Plinii verbis. At quota per Deos immortales errorum eius portio erit, pro SPINA ALBA, Silybum exhibentis? In quo item SILYBO, quemadmodum & in multis plantis aliis, cuiuſmodi ſunt, POTERIVM, MOLY, PICNOCOMON, SOLANVM MANICVM, OTHONNA, ESCVLENTVS & VOMITORIVS bulbi, PHYTEVMA, CATANANCE, LEONTOPODIVM, STRATIOTES aquaticus, &c. ſuam ignorantiam accuſat, quę quia ei notę non ſunt, protinus ab omnibus in Italia ignorari falsò definit. Inde ABSINTHIVM PONTIVM, cum Abſinthio vulgari contra Galeni ſententiam confundit. Inſignem mehercule nouitium iſtum herbariorum ducem, qui tanto temporis interuallo nondum didicit, binas Abſinthii Pontici nomine plantas auctoribus venire. Ex iis altera cum Abſinthio abſolutè prolato conuenit, quòd, Dioſcoride teſte, optimum in Ponto oritur. De hoc intelligit Galenus, quando Abſinthii, libro ſimplicis medicinæ ſexto, tria tantum genera ſtatuit, neque Ponticum, ab abſolutè prolato, diſtinguit. Altera, Abſinthium propriè Ponticum appellatur, non quòd laudatiſſimum in Ponto proueniat, ſed quòd

copioſisſimum; quanquam & apud alias gentes naſci, nihil prohibet. Hoc Abſinthium, auctore Galeno, magis adſtringit quàm cætera, & amarum minus eſt. Adhæc aroma olet, reliquis fœtentibus. Poſtremò, foliis & floribus longè, quàm alia Abſinthia minoribus conſtat. Nec in Ponto tantum, ſed in Pannonia quoque; Romæ item, & variis in Latio locis copioſè exit. Quin & pro ACACIA PONTICA, Aſpalathum, ſua nulli notum ſententia, depingit, errore in epiſtola ad Langium latè declarato. Sed quo me vertam? EBENI innumeros haberi in Italia truncos adſtruit, nec animaduertit, lignum, quod vulgò Ebeni nomine venit, ſuffitum ſupra carbones, iucundum odorem non efflare; neque ad cotem alliſum, ruffeſcere; neque etiam cum aqua tritum, in ſuccum abire. Ferri ſanè poterat error iſte, etſi fœdus, de Ebeno, ni etiam pro IVNCO ODORATO, qui Theophraſto, Vitruuio, & Plinio teſtibus, nihil à noſtrati Iunco differt, odore, viribusq; demptis, officinarum Squinanthum pingi curaſſet. Nec dubito, quin non BVLBVM Eſculentum pro HYACINTHO ſuppoſuiſſet, ſi Auicennam, & Maſſarium inſpexiſſet. Iam verò HYPECOON ſic Rutam foliis ſuis æmulatur, ſi quis plantam, quam ipſe proponit, inſpiciat, quemadmodum Ruta, Vitem. Quæ obſecro lamia, quæ ſtryx, quæ erynnis, quę furia, quę denique Megęra hominem iſtum compulit, vt tantam ſibi in Dioſcoride emendando auctoritatem arrogaret? Rogo vos eruditi omnes, qui non ad Dioſcoridis modò lucernam euigilaſtis, ſed Theophraſti quoque, & (quod Fabius ait) in ſuda veſte duraſtis, fuligines lucernarum bibendo, ad procinctum enixa virtute dum tenditis,

quòd nam eſt in his Dioſcoridis verbis, θλάσπι βοτάνιόν ἐστι στενὸν τοῖς φύλλοις ὡς δακτύλου μῆκος πεπτωκόσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀκροσχιδέσιν, ὑπολιπάροις, correctione dignum crimen? Ille dictionem ἀκροσχιδής, deprauatam oggannit, nec Plinium ante mille & quingentos annos folia Thlaſpeos in cacumine diuiſa ſcripſiſſe animaduertit. Atqui ſi Dioſcoridis codex luxatus eſt, profectò & Plinii verbis mendum ſubeſſe neceſſe eſt. Sed danda fortaſſis viro ei venia eſt, qui dum Dioſcoridis phraſin non intelligit, Plinium legere non potuit. Rogo eum vehementer etiam atque etiam, ne poſthac commentarios ſuos recudere velit, ni græcas prius literas imbiberit, & Dioſcoridem totum grecè legerit. Verbum ἀκροσχιδής, non ſupremum folii apicem ſectum, ſed totum illius ambitum leuiter dentatum ſignificare, ex Capite de Sideritide altera, & Senecione intelliget. Mirum quin etiam videri debet, pro ERYSIMO, Erucę genus in commētariis ſuis proponi. Eryſimum profectò Romę, Pataui, & alibi notiſſimum. Plantam, quam ipſe per ſubiectam oculis figurā exprimit, βρέβεις Cretenſes vocant. Non deſunt ex eruditis, qui Lampſanam eſſe contendant. Cęterum cum LOTVS, ęquè arbor atque herba, tria tantum, auctore Dioſcoride, nec plura, ex ſingulis pediculis folia producat, argumentis eius ſententiæ ex Cap. de Oxytriphyllo, Loto ſylueſtri, & Cytiſo aſſumptis, aliter etiamnum Theophraſto tradente, ille tamen pro Loto herba, non trifolium, ſed quinquefolium exhibet: pro Loto verò arbore, plantam, in qua tria folia viſa nunquam. Itaque arbor, quæ in Tridentino agro Bagolarus vocatur, vel Dioſcoridis Lotus non eſt, vel Dioſcorides ipſemet Lotum ignorauit. Ille nodum,

comeſto naſturtio, ſi poterit, excutiat. Expecto quid ſuæ pariturae ſint muſæ. Sed vereor ne abortum faciant. Præterea cum SOLANVM MAIVS, ſuæ gentis hominibus Bella donna appellatum, Strychni generibus annumerat, atque antiquis ſcriptoribus ſilentio omiſſum decernit, Theophraſtum ſibi nunquam lectum, clarè exponit. Ille, ſi Mandragoram eius auctoris, differre à Bella donna oſtenderit, concedam ſanè lectum ipſi Theophraſtum, ſed minimè intellectum. Porro autem in SOLANI SOMNIFERI agnitione, vel ipſum, vel certe Dioſcoridem falli neceſſe eſt. Etenim quod ille expreſſo icone proponit, & floribus & radicibus, candidis paruiſq; conſtat: contra quod Dioſcoridi deſcribitur, flores habet magnos rubroſq; radice item prægrandi ruffaq; viuit. Nec ego SCORPIOIDEM, Romanorum atque Hetruſcorum Amoris herbam puto, quin imò hanc verum veterum Thelephion, Theocriti ſcholiaſtis auctoritate defendo, ritu ad hæc vſq; tempora propagato, magnæ Italiæ partis conſenſu, illi nondum explorato. Peream, ſi quid dicam, intelligit. Rurſus autem euidens viri illius error in PIPERE rotundo, longoq;, & vulgaribus CVBEBIS apparet. Etenim Cubeba officinarum, à Theophraſto Piper rotundum appellatur, ab Hippocrateque ſimpliciter Piper. Quoties enim cunque apud Hippocratem, vel Piperis, vel Indici, vel Pharmaci Indici oculorum, vel denique Myrtidani, ſeu, vt alii codices habent, Myradani, mentio incidit, perpetuò Piper rotundum Theophraſti, hoc eſt Cubebas vulgares intelligit. Cum verò ϛρογγύλου, hoc eſt rotundi meminit, rotundum Dioſcoridis Piper, album nigrumque, exponit. Id à nemine hactenus

animaduerſum, miror maximè. Nec me fugit, Galenum hac parte inſigniter lapſum. Cubebam, quę Piper rotundum ſit, à Strabone Corſium dici opinor. Cęterum Piper longum, cuius hodie apud omnes gentes vſus eſt, minimè cum antiquorum macropipere conuenire, liquido Dioſcoridis & Theophraſti verba coarguunt. Sit quod vulgò Calecuthicum Piper appellant, nec affirmo, nec refello. Proh Deum immortalem quantas nectit vir ille nugas, qui vt videatur ſingulare aliquid conſpexiſſe, Piperis plantam, Venetiis in horto clariſsimi Medici Maphęi vigere fabulatur. Atqui ſi frutex ille Piper eſt, vel etiam Amomum, vt alii ſomniant, parùm aberit, quin vulgare Ribes, vel Piper, vel Amomum eſſe posſit. BITVMEN inſuper Iudaicum in Italiam apportari cœpiſſe negat, magna interim eius Venetiis copia. At vulgaria citrinum albumq; SANTALA, cum ſecundum in caliditate ordinem attingant, quis Mauritanorum Santala eſſe dicat? Iam vero AMARACVM, & MARVM, magnus ille Dioſcoridis interpres, contra Galeni ſententiam confundit, qui Amaracum, libro Antidotorum primo, à Maro clare diſtinguit. Nec, puto, vir ille COTVLAM fœtidam, eſſe Parthenion negaſſet, ſi extare apud Hippocratem, Parthenion μικρόφυλλον obſeruaſſet. SCOLOPENDRION item & ASPLENON, vnam tantum eſſe plantam, magno molimine contendit, atque interim in Galeni codicem fœdiſsimam maculam inducit, Tralliano Scolopendrion ab Aſpleno in variis medicamentis ſeparante. HORMINI Galenum in ſimplicium pharmacorum numero meminiſſe negat, quum Phorbion eſſe iam olim Geſnero notante, didiciſſe potuerat. Si

dubitat,

dubitat, Paulum adeat, vtroque ſub nomine eandem non ſententiam ſolùm, verùm etiam eadem verba referentem. Diſperèam, ſi illi vnquam vel Galenus, vel Theophraſtus, vel Plinius, vel Paulus, vel ipſe etiam Dioſcorides à capite ad calcem lectus Neque enim Platonem, Iamblychum, Plotinum, Plutarchum, Ariſtotelem, Homerum, Pindarum, Apuleium, Liuium, Senecam, Pauſaniam, Polybium, Athenęum, Sacra Biblia, Auguſtinum, Hieronymum, Clementem Alexandrinum, Quinquaginta Digeſt. libros, Nicandrum, Theocritum, Philoſtratum, Demoſthenem, Dionyſium, Xenophontem, Vitruuium, Statium Papinium, Tertullianum, & innumerabiles auctores alios nomino, quos ipſum nunquam inſpexiſſe, exploratisſimum habeo. NARCISSVS, quum ter anno vno, Theophraſti teſtimonio, floreat, ipſe tamen plantam ſemel tantum flores gignentem, Narciſſum pictura defendit. TELEPHIVM, Fabariam eſſe, etiam cœcus idemq́; aſtomos negauerit. Verum viri eius Scorpioidem, Telephion priſcis hominibus nuncupari, nemo non probè in re herbaria inſtitutus, facilè conceſſerit, ratione quam dixi. Cæterum AMELLVS, Aſter Atticus non eſt, ſed vel Chelidonium minus; vel Primula veris minor, in quarum plantarum foliis euidenter admodum violæ ſublucet purpuram nigræ, ancipiti foliorum intellectu, neu quis muſſitet. Lapſum quin etiam nouitium iſtum Anazarbei Dioſcoridis interpretem in LIGVSTICO comperio, pro quo ineptè equidem Siler montanum herbariorum pingit, plantam ſolo ſeminis odore, qui cimicum eſt, execrandam. Itidem illi in CLINOPODIO contigiſſe, pro quo perperam Aeginetę Betonicam ex-

hibet manifeſtè elucet. Nec videre ſatis queo, quę cauſa ſit, cur vulgare officinarum BVGLOSSVM, antiquorum eſſe Bugloſſum non poſſit? Ego profectò Bubulam priſcæ ætatis linguam, Græcię, Italię, Germanię, Gallię, Hiſpanię, & in ſumma omnium gentium vnanimi conſenſu, vulgare Bugloſſum eſſe defendo. Boraginem verò à Dioſcoride Echion vocari auguror, quod non decerno. Id naſutulo illi herbario ſuis id examinare calculis integrum eſto. SIDERITIDEM alteram, Pimpinellam in Italia dici, tota Græcia dictitat. Chii, Rhodii, Peloponenſes, Corcyrenſes, cęteri, Pimpinellam, hodie Sideritidem noīant. Sed neſcio quod mōſtrū, magnus ille Amati peccatorū expiator, pro Sideritide affert. Idem in SESAMI & MYAGRI explicatione, mirùm quàm cœcutiat hallucineturq́, quando Myagrum eſſe, Seſamum primo à ſe loco locatum, neſcit, & Seſamum, cui ſecundas tribuit, Seſamum definire non audet. Omitto prę claram illam Oryzam, priori ab ipſo volumine expreſſam, cui Holco apud Plinium nomen, nunc verò in melius, Falloppio monente, mutatam. Facit profectò, vt nimium intelligendo, nihil intelligat. Rurſus ERVVM in Italia Mochum nuncupari, ſecum ſentio; ſed plantam, quam ille pro Eruo, ex Fuchſio, ſupponit, Mochum eſſe pernego. Cogitet quæſo ęquus lector quam ſit vir ille candide frontis homo. Mochum, Eruum eſſe, verè dicit, interim tamen Mochum, ignotam ſibi plantam ſtatuit, quando non Mochum, ſed neſcio quam vagam ſtirpem aliam, pro Eruo, pictura exprimit. Cur vero SCILLAM etiam ex Græcia & Italia, in Hiſpaniam remittat, mirari ſatis nequeo, vberrimo eius in Græcia & Apulia prouentu, nomine rituq́ue

veteri in limine ianuę eam ſuſpendendi ad hæc vſq; tempora propagato. Scillam eſſe decerno ex Galeni ſententia, cui radices ſint candidæ: Pancracion, cui ruffæ; Dioſcoridis auctoritate. Ille, ſi Scillam terræ ſuæ hærentem conſpexiſſet, ternos eam flores fundere haud negaſſet. Quod cur ex Theophraſto adnotauerit, nec Narciſſum ter florere, quod ibidem traditur, obſeruauerit, magni eſt apud me momenti. Agnoſco ſanè, cum hoc in loco, tum in aliis non paucis, ingenium ſuum, vafrum & verſipelle. Sed craſſe item in NARCAPHTHO & STACTE errat, quæ ille medicamenta duo, pro vulgari Tegname, & Styrace liquida exponit, rectius facturus, ſi recantauerit. Styrax enim liquida, ex recentibus Styracis arboris corticibus, admixto oleo, ingentibus torcularibus, in Aſia minori, Aegypto, & Græcia præmitur, quos ita expreſſos cortices, magna Italiæ pars, Tegname vocat: Siculi & Calabri, Bufuri. HYSSOPVM adhæc ſpicatam eſſe plantam ait, quod Dioſcorides inter vmbelliferas ſtirpes retulit, Origani, & Chryſocomis, quam ego Linariam auream Tragi interpretor, teſtimonio. Nec me Ariſtotelis de Chryſite verba, quàm Chryſocomen eſſe, eiuſdem auctoris decretis conſtat, mirum in modum terrent. SCINCVS porrò Gręcis auctoribus aquatile animal non eſt, ſed terreſtris Crocodilus, ſui generis, à quo odorati ſtercoris genus, Crocodileam vocant, Dioſcoride teſte. Aliter Latini rerum conditores de Scinco, & Crocodilea ſentiunt. Verum ego Græcorum adhæreo placitis. Idem pro FABA AEGYPTIA, Ari genus, in multis Italiæ hortis frequens, perperam proponit. Quod ſi ille plantam ipſam crudam

coctam ſic deguſtaſſet, nunquam profectò Colocaſiam ſanxiſſet. Superat acredine & feruore ſuo Arum, æquat autem Dracunculum. Nec ſcio eandem ne, an diuerſam plantam intelligit, quando Arum Aegyptiacum, cum ſua iſta Colocaſia confert, quam equidem multùm vereor, ne nihil ab Aro Aegyptiaco diſcrepet, non ſanè eo cuius Plinius meminit, ſed quod ipſe ἐκ περιουσίας, Arum Aegyptiacum cognominat. Hinc HEMEROCALLIDEM cum Lilio purpureo Dioſcoridis confundit, nec plantæ eius florem ἰσχυρῶς ὠχρὸν deſcribi animaduertit, abs ſe propoſitæ, ſanguine tincto. Quod ſi autem MOSCHI ODORATI, & CASTORII medicamentorum hiſtoriam, integrè & verè noſſe velit, vltimum ſibi Rondeletii Amphibiorum libri caput legendum putabit. Lapſum item inſigniter in MYRISTICA, VOMICA, & METELLA nucibus comperio: ex quibus poſtremo loco nominatam, vulgo Stramoniam dici, non modò ignorat, verùm etiam Vomicam officinarum, falſò Metellam, contra Bellunenſis ſententiam, decernit. Auctores habeo, Ebenbithar, Auicennam, Haeſen, & cæteros Mauritanæ familiæ ſcriptores. Iam verò quod Myriſticam nucem antiquis incompertam ait, non probo. Quid enim? An eam Theophraſto Comacum, & Plinio Cinnamum Caryopon appellari, euertet? Nec refert quod Plinius Cinnamum Caryopon in Syria naſci tradit, quando locum in quo aromata proueniunt, tota antiquitas ignorauit. Cæterum pro STACHYDE, malè Sphacelum, cum reliqua herbariorum turba pingit, atque LAVRVM ALEXANDRINAM fructum inter folia ferre, contra veterum auctorum ſententiam falſò

decernit, Dioſcoride ἐν μέσοις φύλλοις naſci eum recte tradente, atque Theophraſto Laurum Alexandrinam ἐπιφυλλόκαρπον aſſerente, quicquid dicat Plinius. Profectò legiſſe ipſum auctores eos, nec Angelis de cœlo nunciantibus, in tanta ignorantia, conceſſerim. Agnoſcere ergò ex his poterit, non modò non differre, quod ipſe negat, Laurum Alexandrinam & Hippogloſſum, ſed nec Chamædaphnen quidem à Lauro Alexandrina diſcrepare, cum quòd deſcriptio, vna tantùm ſit omnium, tum quòd facultatibus egregiè inter ſe conueniant. Accedit ad gratiam, quod nullus omnium Chamædaphnes ante Dioſcoridem meminit, nec Lauri Alexandrinæ ante Theophraſtum. At Hippoglottidis coronæ mentionem fecêre Plato comicus in Ioue, Theodorus in Atticis dictionibus, & Pamphilus in libris de nominum compoſitione; quam ex Hippogloſsi foliis conſtitiſſe, ſatis Dioſcoridis verbis apparet. Nec me mouent Galenus & Paulus, Laurum Alexandrinam ab Hippogloſſo & Chamę daphne ſeparantes, quando iidem auctores non rarò de iiſdem plantis, in diuerſis locis pertractare ſoleant. Argumento capiantur, Malabathrum & Phyllon malabathri: Aſter Atticus & Bubonium: Horminum & Phorbium: Echinus & Erinus: Chamædrops & Chamædrys: Amaranthus & Heliochryſon: Neuras & Poterium: Cacalia & Cancanus: Myaron & Myagron. Sed & Dioſcoridem quoque idem feciſſe, apertiſsimum eſt, ignorantemne, an abundè diligentem, neſcio. Exemplo ſint, Mercurialis & Phyllon: Helenium Aegyptiacum & Panaces Chironium: Buphthalmos & Chryſanthemon: Sion Crateuæ & Siſymbrium aquaticum: Rhamnus tertia & Lycium Indicum. Errat quin

etiã poſtremus iſte Dioſcoridis interpres in MANNA & SACCHARO, quorum medicamentorum alterum falſó vulgare Saccharum definit, alterum priſcorum Saccharum malè inficiari audet. Etenim Saccharum antiquorum ex ſublimi æthere decidere, nec vlla ex harundine reſudare, Ariſtotelis, Galeni, Dioſcoridis, Auicennæ, ſed quàm clariſsimè Alexandri Aphrodiſæi teſtimonio euinci poteſt. Sacchariferi calami meminêre ex antiquis Theophraſtus, Varro, Dionyſius Alexandrinus, Solinus, Strabo, Lucanus, & Galenus. Quin etiam cum XYLON, ſeu GOSSIPIVM, à Theophraſto δένδρου ἐριοφόρου appellari ignoraret, priſcis illis Græcię hominibus ſilentio præteritum, affirmare non erubuit. Verum ne quis in hoc libro noſtro Rhodium putet ſacrificium, deſinamus aliena grauius aut inſectanter conuellere. Neque enim propoſita nobis obſtrigilatio vlla eſt, nec doctorum hominum diſpendio gloriolas inanes captamus. Tunc enim Homericum illud poſſet grauius inſuſurrari.

ὁπποῖον κ' εἴπησθα ἔπος, τοῖον κ' ἐπακούεις.

Monitos tantum legentes volumus, quid ſenſerint alii, quidúe ipſi proponamus in album, οὐ πρὸς τὴν δοξάζοντας, ideſt non idem opinantes. Candore eodem ac ſimplicitate, ſicubi lapſi fuerimus, reuocent ad libram, quoniam hominis eſt in pluribus conniuere: nam & ipſi noſtra quoque alliſuri videmur (neque enim ita nos amamus aut miramur, vt neſciamus perdere) ſicubi potior ſe oſtentarit ratio. Et cum riuali, & ſine riuali poſteritati allaboramus. Sed nunc deniq; ad te MATTHAEOLE orationem meam conuerto, quam Gręco ne ſermone, an Romano inſtituere debeam, haud ſcio. Vi-

deris enim vtriuſque linguę ex ęquo peritus. Verum tu Gręca te ſcire magnificè crepas. Atqui Latinam linguam miſer ignoras; nec ſanè aliam pręter eam quam à parentibus hauſiſti magnopere calles. Argumento capio, Commentarios in Dioſcoridem tuos, à Ioanne Odorico Melchiorio nepote tuo, in Latinam linguam ex Italica transfuſos, & tuo nomine ęditos. Poſſem ego quamplurimos errores alios in ſenticeto illo tuo indicare, ni alterius id eſſe inſtituti ſcirem. Neque enim acerbè, neque omnes omnium errorum tuorum lapſus inſectari, mihi hoc loco eſt propoſitum: quorum ſanè pro ingenii tui fœcunditate, ita ſcripta tua ſunt feracia, vt vel non mihi, qui me tibi non inimicum eſſe profiteor; vel non vno libro eſſe videantur perſequenda. Simul autem lectori concedendum eſt, vt aliquando reſpiret ab earum rerum lectione, quas ipſe etiam attingo, mihi crede, inuitus. Nam ſi quis eiuſmodi legendarum rerum erit poſthac auidus, huic non vereor, quin aliâs abundè poſſim ſatisfacere, cum doctiſſimę tuę epiſtolę, ſic, vt opinor, reſpondebo, vt dignum patella operculum nacta eſſe videatur. Tu interea temporis, iſta, ſi potes, in integrum reſtitue. πέμψαι δὲ καὶ τὰ λοιπὰ ταχέως, ἂν ταῦτα δόξῃ μὴ παντελῶς ἄμουσα, μηδὲ ἀπροσδιόνυσα εἶναι. Nulla enim res poteſt eſſe eadem feſtina ſimul & examinata, nec eſſe poteſt quicquam omnium, quod habeat & laudem diligentię ſuę ſimul, & gratiam celeritatis. Prębui me quorundam voluntati, qui oppidò voluerunt, quę à me deſiderabantur, vt ſcriberem confeſtim, & planè ex tempore. Et eſt medius fidius formido, ne id mihi euenerit, quod Coruo ſuo Aeſopus fabulatur. Id erit ne dum laudem hanc nouam captare apparo, illam quam ante peperi, cogar

amittere. Sed tu de Apologo quęris? Piget cum daliuio ſupino, ſantraq́, vt reconditis Aurelii Aelii verbis vtar, fabulari. Seriò, & candidè, omni remoto affectu, loquor: Inuentus ex eruditis hactenus nemo, qui vel pro iis, quæ rectè à te dicuntur, vllas tibi deberi fateretur gratias, quando notatum tibi toto opere noui nihil, quod idem non longo tempore ante Hermolao, Ruellio, Virgilio, Maſſario, Mundellæ, Caprili, Braſauolo, Cordo, Leoniceno, Manardo, Fuchſio, & cęteris eruditiſsimis hoībus obſeruatum deprehenſumq́ ſit. Itaq; vbi de tuo promis aliquid, cæcutis, erras, falleris: vbi veritati conſentanea tradis, ex retextis aliorum ſertis nouas corollas demens concinnare gaudes. Τὸ μὲν νόημα τῆς θεοῦ, τὸ δὲ κλέμμα σόν. Proinde cum me immeritò in ineruditos & incomptos illos, ac conuitiis monſtrisq́ refertiſsimos in Dioſcoridem commentarios tuos, nouiſsimè æditos, πολυπραγμονούμενον, Hipponacteo præconio, atque Archilochio edicto traduxeris, his te nunc epithetis, pro officio illo tuo, pro ſingularíq́ in me beneuolentia tua, atque amore, quo Guilandinum complecteris, clarum, conſpicuumq́ fieri, nolis, velis, patiaris. Ἄνθρωπε εἶ μάταιος: aut mauis ματαιολόγος: vel ſi ita lubet μάταιος ὅλος: μάτταβος: ματιολοιχός: Mattazolus, vt Italico, cum Italus ſis, verbo vtar: σκαιός· ἄγροικος· ἀμαθής· μωρόσοφος· ἀπειρόκαλος· τολμηρός· ἀλαζών· θρασύς· ἰταμός· κρόταλον· ἀβέλτερος· κρουνοχυτρολήραιον· κρόνιππος· βλιτομάμας· ἐμβρόντητος· συκοφάντης· εἴρων· φέναξ· μάσθλης· βωμολόχος· ψευδῶν συγκολλήτης· ἀλάστωρ· ἀλιτήριος· πανοῦργος· παιπάλημα· ῥίμμα· ἀναίσχυντος· μιαρός· λάρος· λαικαστής· ὀκλαδίας· καταδακτυλικός· νυκτοπεριπλάνητος μοιχός· ἀσυνάλλακτος· ἀσύστατος· στόμφαξ· κερασβόλος· ἀπεράμων

ῥαιμῶν· μόθων· σφραγιδονυχαργοκομήτης. Summa ſummarum, omnium non bipedum ſolum, ſed etiam quadrupedum nequiſsimus. Proinde haud dubito quin verè in te quadrare poſsit epitaphium, quod Timocreontis Rhodii poëtæ, cæterum voracis ac bibacis ſepulchro inſcriptum indicat Athenæus libri δειπνοσοφιστῶν decimi principio.

πολλὰ πιὼν, καὶ πολλὰ φαγὼν, καὶ πολλὰ κακ' εἰπὼν
    ἀνθρώπους, κεῖμαι τιμοκρέων ῥόδιος.

Altius Guilandinomaſtix animo tuo infixum eſſe debebat Heſiodium illud apprimè elegans & venuſtum.

Ἄφρων δ' ὅς κε θέλει πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν,
Νίκης τε στέρεται, πρὸς τ' αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει.

Reſpondebo tibi, vitilitigator, & Niliace canis, atque omnibus figmentis tuis, ſi me trinus & vnus ſoſpitem ex India aliquando in Europam remiſerit. Nunc non vacat, nec libet cum tam impudenti, cuiuſmodi tu es blacterone, qui conuitiis, calumniis, rixis, nugis, & impoſturis vndique diffluis, latius contendere. Tu, dum abſum, pennas arroganter Pauonum modo erige, & alas latè expande, ac te ipſum ſolicitius luſtra atque circumſpice, nec non interea dum barbari tui potant, tu emaſculatoribus illis tuis ad omnia infanda morigerus ſis. Pythagoras profectò ille ſummi doctoribus nominis eruditus, tot tamq; multiiugis comitibus diſciplinarum toto orbe hauſtis, vir præſertim ingenio ingenti, primus Philoſophiæ nuncupator, & creditor, nihil prius diſcipulos ſuos docuit quàm tacere, primaque apud eum meditatio, ſapienti futuro linguam omnem coercere, verbaq;, quę volantia Poetę appellant, detractis primis intra murum candentium dentium premere. Intellextin quid dicam? Stat ſen-

tentia, diuino fauente numine, atq; aſpirantibus in vela ventis, longam hoc anno nauim, cum viro omnium quos Veneta Reſp. habet magnificentisſimo, MARINO illo CAVALLO, oratore ad Turcicum Cæſarem deſignato, conſcendere, & Conſtantinopolitana mœnia viſere; mox traiecto rurſus mari, Aegyptum, Arabiam, Meſopotamiam, Armeniam, Mediam, Perſiam, Carmaniam, Parthiam, cæteraſq; regiones innumeras tranſire, ac in Indos, atque in vltimas vſq; Moluccas penetrare. Ibis MARINE, CAVALLE Byzantium, haud minore (vt equidem reor) gloria, princeps orator, & ciuis, ex illa ingeniorum quæ nunc in Venetorum Rep. eſt, multitudine, tibi vni hanc coronam dante, quam tibi ante paucos quoque annos, præpotentisſimus ille IMP. CAESAR, CAROLVS V. Occiduus, Eous, Arcticus, Antarcticus, Germanicus, Italicus, Francicus, Africanus, Americus, Atlanticus, Magellanicus, Moluccicus, Indicus, pius, fœlix, inclytus, victor ac triumphator ſemper Auguſtus dedit. Neſcis σοβαρὲ ventorum rex Aeole, cuiuſmodi virum trans mare mittes, alioqui non tumido vela cantu inflature, ſed placido mitiq; carbaſa Auſtro diſtenſure. CAVALLVM quidem in excelſisſimo oratorum faſtigio poſitum, ſumma eloquentia, ſumma eruditione præditum, religioſe adiri etiam à ſalutantibus ſcito. Quancunq; orationem ſtruxerit CAVALLVS, ita illa erit vndiq; ſui perfecte abſoluta, vt in ea neq; Cato grauitatem requirat, nec Lælius lenitatem, neq; Gracchus impetum, nec Cęſar candorem, nec Hortenſius diſtributionem, nec Caluus argutias; nec parſimoniam Saluſtius, nec opulentiam Cicero. Prorſus in qua, ne omnes perſequar, ſi CAVALLVM audias,

neq; additum quicquam velis, neq; detractum, neq; autem aliquid commutatum. Itaque vt benigna Aeole in vela aura ruas, vehemẽter etiam atq; etiam rogo. Me verò vt bonis etiam perpetuò auibus du cas atq; reducas, obnixè flagito. Mouebo in te poſt quã rediero Matthęole, Indum, Bactrum, Parthum, Carmanum, & eius farinæ homines alios, quos, ſi miſ ſilibus linguæ tuæ effrenatæ telis in fugam verteris, concitabo mox Germanum, Hiſpanum, Sarmatam, Gallum, & cæteros qui trans Alpes habitant, vt ple nè perſpicias nec illis à natura ingenium negatum eſ ſe, neq; barbaros, ſicut tu exiſtimas, dici poſſe, qui naturæ tuæ feritatem deteſtentur, eamq; ſic lingua, ſic calamo, ſic omnibus diſceptandi hominum pro priis generibus perſequantur, vt tu vnus, quamuis in media Hetruria natus, barbarisſimus homo, atq; adeo vix etiam homo eſſe videâre. Pulchrè olim & verè Themiſtocles, niſi fallor, nec ſe ſi Seriphius eſſet minus nobilem; neq; Seriphium, ſi Athenienſis, ma gis clarum futurum fuiſſe. Quæ te autem cauſa ver ſutisſime hominum cõpulit, vt inter barbaros, quos ſic appellas, & quorum nomen tam abominaris, vi ctum quæſitum ires ſcelus? An vt te elegantem & politum hominem demõſtrares, ſi eorum hominum famam atque exiſtimationem, quorum beneficio vi tam, quam inter tuos vix ſuſtinebas, tueris, maledi cto proſcinderes? & hanc pro illorum meritis gra tiam referres, à qua Scytharum etiam ipſorum inge nium atq; mores abhorrent? Non te pudet illis ma ledicere, quorum beneficio ex muto factus es facun dus, ex famelico eò productus, vt vomitum non te neas? Quid tumultuaris aduerſus eos, à quibus ſæ penumero fuiſti affectus commodis, & quotidie ad huc afficeris? niſi tu etiã à Boemis, inter quos viuis,

pro innumeris, quæ in te contulere beneficiis, impe rioſè alimenta pecuniaſq;, ceu Barbarorum victor, iure belli exigis. Eiuſmodi'ne, ſceleſtisſime, epithe to præfulgentisſimam illam toto terrarum in orbe Auſtriacæ ſtemmatis familiam, ex qua Cæſares, Re ges, Duceſq; nati, dignam cenſes? Germani'ne, Hi ſpani, Poloni, & Galli, & inter quos nunc verſaris, Boemi, Barbari tibi videntur, quòd Ryphæis mon tibus, quos Alpes cum Athenæo voco, ab Italis di ſterminati? Actum me hercule erit, & de te, & de inſulſisſimo in Dioſcoridem blacteramento tuo, ſi mihi bilem moueris. Tremes, ita me dii benè ament ad vnius vocis viri barbari bombum. Hetruſcum equidem in epiſtola tua ingenium, quo te pollere, nunquam dubitaui, abundè ſatis relucet, ſed doctri na, quod me tui miſeret multùm, nulla. Etenim lite ræ tuæ adeo vehementes & acerbę, id vnum agunt, & planè confitentur, te veritati obſtrepere, ac quo iure quaq; iniuria tueri malè parta animo obſtinaſſe nec dedoceri velle quę perperam didiceris. Proinde à te, nec ius, nec iniuriam deprecor: accipiendas .n. mihi plagas pro re nata video. Hui quale in terris monſtrum Mythragyrtes Matthæolus? Quis cla rioribus viris quodam tempore iucundior? Quis turpioribus rizotomis nunc coniunctior? Quis eru ditus meliorum partium aliquando? Quis tetrior hoſtis Guilandino? Quis in maledictis inquinatior? Quis in tranſeriptione alienarum opinionum, hinc inde furtim ſurreptarum, auarior? Quis in ſenticeti vnius expurgatione inconſtantior?

Frontis nulla fides; quis enim non vicus abundat
Triſtibus obſcœnis? caſtigas turpia, cum ſis
Inter Socraticos notisſima foſſa cinædos.

Ἀλλ᾽ ὦ πάντων ῥᾷστ᾽ ἀνθρώπων ἀναπεισθεὶς οὐχ ὑγιαίνειν, ξυνθιασῶτα τοῦ ληρεῖν καὶ παραπαίειν, Καλὸν (ſi quid ἡ τοῦ σίγμα γραφὴ πρὸς τὸ ταῦ te mouet) ἔκαστον μένειν ἐφ᾽ ἧς τετύχηκε τάξεως. τὸ γὰρ ὑπερβαίνειν ἐς ἃ μὴ χρὴ, λύοντός ἐστι τὸ δίκαιον. Sat tibi fuerit μάταιε ὅλε, toto tempore vitæ tuæ auctorum loca digito commonſtraſſe, vbi ſtirpium, quas in Epiſtola ad Langium nomino, meminêre, quam ſigillatim vnamquanque earum, quod præſtare non potes etiamſi diſſilias medius, declaraſſe, et ſenticetum illud tuum, quo denſisſimas orbi terrarum tenebras circumfudiſti, ab innumeris erroribus repurgaſſe. Quæro autem ex te ἄνθρωπε alienę famę corruptor, μαμμάκουθε, μελιτίδα, ἀπειλάλητε, στόμα ἀχάλινον, ἀκρατὲς, ἀπύλωτον ἔχων, κόβαλε ἢ ἀγριοποιὲ, quique haud ſecus quam βοῦς ἐν κώλείῳ ſedes, quando tandem bonos viros cõuitiari deſines? ὦ θιασῶτα κότυος. Me Senecę illud in Hercule furente erigit ſolaturque.

Ars prima regni eſt, poſſe te inuidiam pati.

Εἰ τὸ τρέφειν πώγωνα δοκεῖ σοφίαν περιποιεῖν,
Καὶ τράγος εὐπώγων εὔστολός ἐστι Πλάτων.

Viliter ſemetipſum colere, ſui contemptus eſt. Barbare alios inſectari, audientium contumelia eſt. An non ſummam contumeliam imponis eruditisſimis iuxtaq; humanisſimis viris, apud quos tam friuola mendaciter ſcriptis tuis garris, dum arbitraris illos maledictis optimi cuiuſque gaudere, aut eos exiſtimas mala & vitioſa verba non intelligere, vel ſi intelligant, boni conſulere? Diſce κόμμα κοινὸν effrenatam linguam compeſcere, & temerè alterius famam arrodere conſcindereq; deſine, εἰ σωφρονεῖς: ſin mi-

nus, οὔ τι χαίρων ταῦτ' ἐρεῖς. Cato pauca, nominandi & dandi caſu. Inſimulari quiuis innocens poteſt, reuinci, niſi nocens, non poteſt. Denique hoc vnum ſaltem exorari te ſinas, πάταξον οὖν καὶ ἄκουσον, inquit Alcibiades ad Euribadem ſublato ſcipione loqui eum vetantem. Feri ſanè, inquit, & audi. Sic tu ſanè ferias dum audias. Vulnus .n. recipiam (vt dicitur) ſi modò Marte tuo plumbeo impugnare me inſtiteris, nec in flammam coniicere inuidiæ concitatæ. Ἀλλὰ φθείρου καὶ μὴ γρῦζε.

Patauio IX. Kal. Mar. M D LIIX.

EGo, quod ad corium Boruſſiacum ſpectat, planè; vt olim, ita & nunc quoq; magni illud æſtimo; nec ſum tam dementis ocii, vt id ad Ariſtophanis χορὸν ἐν βατράχοις componere velim, quod te iandiu feciſſe, cum ſuperioribus annis ex homine in lupum verterêre, & ſingulis momentis idem conari, cùm pontus & tellus, tum æther & infernus perſtrepunt.

Ταῦτα μὲν πρὸς ἀνδρός ἐστι
νοῦν ἔχοντος καὶ φρένας, καὶ
πολλὰ περιπεπλευκότος,
μετακυλινδεῖν αὐτὸν αἰεὶ,
πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον.
μᾶλλον, ἢ γεγραμμένην
εἰκόν' ἑστάναι, λαβόνθ' ἓν
σχῆμα. τὸ δὲ μεταστρέφεσθαι
πρὸς τὸ μαλθακώτερον,
δεξιοῦ πρὸς ἀνδρός ἐστι καὶ φύσει Θηραμένους.

Eſto igitur toto tempore vitæ tuæ Theramenes, Theon Matthæole.

FINIS.

ANT 140899